

HALK KÜLTÜRÜ VE SANAT ÇALIŞMA GRUBU RAPORU

**GELENEKTEN GELECEĞE:
KÜLTÜR VE SANAT ŞEHİRİ
GAZİANTEP
SORUNLAR, TESPİTLER VE ÖNERİLER**

GAZİANTEP
KASIM-2015

GİRİŞ: GAZİANTEP

Gaziantep, tarihin çok eski dönemlerinden beri coğrafi konumu, iktisadî yapısı, ticaret hayatında oynadığı rol kadar kültür ve sanat alanında kendine özgü değerleri ile Türkiye'nin önemli şehirlerden biri olarak hep gündemde olmuştur. Özellikle “Gazilik” unvanı ile tescillenen bu kadim ve tarihi kahramanlıklarla dolu şehir, günümüzde ekonomik alanda yarattığı değer ile fark yaratmış ve bu durum Türkiye'nin olduğu kadar dünyanın da dikkatini çeken bir farkındalığın ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Gaziantep, geçmişten günümüze yetiştirdiği bilim, kültür ve sanat adamlarıyla şehir kimliğinin oluşmasını sağladığı gibi, bu kimlik günlük yaşamdan kamusal alana kadar hayatının her anını kuşatan kapsayıcı bir yapı oluşmasına da zemin hazırlamıştır. Gaziantep'in yetiştirdiği bilim insanlarının, kendilerini her anlamda Gaziantep'e adanmış kişiler olduğu, yaptıkları incelemelerden ve yazılarından da açıkça görülmektedir. Özellikle Başpınar ve Gaziantep Kültür Dergileri incelendiğinde söz konusu dergilerin çıkarıldığı dönemde her yönüyle Gaziantep'i, Gaziantep halk kültürünü, tarihini ele alan çok sayıda nitelikli incelemenin yapıldığı ve bu yayınlar sayesinde Gaziantep'in genel olarak Türk bilim camiasında önemli bir yer edindiği görülmektedir.

Günümüzde sanayileşme, endüstrileşme, kentleşme, teknolojik gelişmeler, ulaşım ve iletişim ağlarının gelişmesine bağlı olarak kültürel hayatta da değişim, dönüşüm ve gelişmeler yaşanmaktadır. Özellikle küreselleşme bağlamında yaşanmakta olan yerel ve ulusal kültürel değerlerin yok olma ile karşı karşıya bulunduğu endişesi sık sık dile getirilmekte ve çözüm üretilmesine yönelik yaklaşımlar geliştirilmektedir. Bu süreçten Gaziantep'in de etkilendiğini söylemek mümkündür.

Çağımızın kültür ve gelenek yaklaşımlarına bakıldığında, kültür ve geleneğin sadece “geçmişin sesi” veya “yadigârı” olarak ele alınmadığını, aynı zamanda yaşanmakta olan anın belirleyici unsuru ve geleceğin inşası için hassasiyetle göz önünde tutulması gereken dinamik bir süreç olarak algılandığı görülmektedir. Turizm alanından eğitim hayatına ve sosyal problemlerin çözümüne kadar geniş bir alanda halk kültüründen hareketle çözüm üretme anlayışının geliştirilmesi gerektiği de göz ardı edilmemelidir.

GAZİANTEP HALK KÜLTÜRÜ VE SANAT

19. yüzyılda ortaya çıkan bir bilim dalı olan “Halk Bilimi”, bugün sosyal bilimlerin kavşağında yer alan bir bilim dalıdır. Bu bilim dalı, genel olarak insan hayatının her aşamasında önemli fonksiyonları olan halk kültürünü inceler. Günümüzde kültür bilimleri, sadece akademiyanın duvarları arasında bilim insanlarının kendi aralarında geliştirdikleri dil ile belirli akademik ve bilimsel problemleri dile getirdiği bir alan olarak kabul görmemektedir. Kültür bilimleri, temelde uygulamalı olarak değerlendirilmesi gereken ve araştırma sonuçlarının paydaşlar (kamu kurumları, yerel yönetimler ve özellikle de sivil toplum kuruluşları) ile işbirliği içerisinde çözüm odaklı ele alınması gereken bir alandır. UNESCO’nun 2003 yılında kabul ettiği ve Türkiye’nin de 2006 yılında taraf olduğu “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” de bu yaklaşım çerçevesinde ele alındığında mevcut kültür anlayışından dinamik, kapsayıcı ve geleneğin yaşayabilirliğini güvence altına almaya yönelik bir anlayışı hâkim kılmaya çalışan bir sözleşmedir..

Gaziantep, bu yönüyle bu süreci daha erken okuyan şehirlerden biri olarak değerlendirilebilir. Mevcut duruma bakıldığında özellikle yerel yönetimlerin kültürel mekânların restore edilerek kullanıma sunulmasına yönelik çalışmaları, Gaziantep’in müzeler kenti olarak anılmasını sağlayan çalışmaları, hazırladıkları veya hazırlattıkları yayınlarla dikkati Gaziantep’e çekmeye yönelik faaliyetleri, özellikle de Büyükşehir Belediyesinin Gaziantep’i yaratıcı kentler ağı içerisinde “Gastronomi Kenti” olarak tescillemeye yönelik son dönemlerde hız kazanan girişimleri dikkati çekmektedir. Ayrıca İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü’nün genel olarak Gaziantep ve Gaziantep edebiyat, sanat ve kültür hayatına ilişkin yaklaşımı, Gaziantep’in bu konuda dikkat çeken artıları olarak değerlendirilebilir. Gaziantep Üniversitesi ise bütün bölümleriyle son yıllarda Üniversite-Kent bütünleşmesi ve işbirliğine yönelik attığı adımlarla ve özellikle de oluşturduğu kültür merkezleri ile kültür ve sanat alanında Gaziantep’e katkı sunmaya devam etmektedir.

Gaziantep’in olumlu olarak değerlendirilebilecek bir başka yönü ise şehrin aydınlarının halk kültürü bakımından sahip oldukları duyarlılıktır. Gaziantep’liler, genel olarak kendi kültürel değerleri konusunda büyük bir hassasiyete sahiptirler. Türkiye’nin hiçbir şehrinde halk kültürünün bu kadar gündemde olduğunu, şehir kimliğinin bir parçası olarak bu unsurların göz önüne alındığını söylemek mümkün değildir.

Bütün bu olumlu özelliklere rağmen Gaziantep’in, son yıllarda yaşadığı ekonomik kalkınma, sanayi alanında ortaya koyduğu başarılarla paralel olarak kültür ve sanat alanında

aynı başarıyı yakalayamadığı da görülmektedir. Oysaki Gaziantep’i Gaziantep yapan temel değerler, bu şehrin sahip olduğu halk kültürüdür.

Gaziantep, bir kültür şehridir. Gaziantep’in kimliği sahip olduğu kültürel değerlerdir. Gaziantep’i geçmişte olduğu gibi gelecekte de değerini koruması, kendi kültürel değerlerini koruması ile mümkün olabilecektir. Gaziantep gibi her köşesi paha biçilemeyecek kültürel zenginliklerle dolu bir şehrin Türkiye’de bu alanda ortaya konan çalışmalarla yeterince temsil edilemediği, yerel kültürel değerlerin ulusal alana taşınmadığı görülmektedir.

Gaziantep, geleneksel el sanatlarının ve geleneksel mesleklerin varlığını sürdürdüğü birkaç kentten biridir. Mevcut, geleneksel el sanatlarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması, geleneğin temsilcisi yaşayan ustaların sanatlarını devam ettirebilmesinin sağlanması, bu zenginliğin gelecek kuşaklara miras bırakılabilmesi için desteklenmesi gerekmektedir.

Gaziantep sözlü kültürün canlı bir şekilde yaşadığı bir kenttir. Bir Gaziantep türküsü, Gaziantep’li ihtiyar bir ninenin dilinde hayat bulan bir masal, genç bir annenin duygularına tercüman olan bir ninni, ölüm karşısında yaşanan en acıklı duyguların dışa vurulduğu bir ağıt, Barak odasında okunan iskân türküleri/anlatıları, Türk dünyasının en geniş destanı Köroğlu’nun Anadolu sahasında önemli varyantlarından birine sahip oluşu, bir Anteplinin el emeği göz nurunu nakşettiği Antep işi, hayırlı bir iş için dile getirilen duaları (alkış) ve uygun görmediği bir davranışı tenkit ederken kullandığı bedduaları (kargış), kısacası doğumdan ölüme insan hayatının her safhasına ait geleneksel anlatıları ve uygulamaları ile zenginliğini koruyan bir kenttir.

Ancak, genç nesillere bunların ne kadar benimsetilebildiği, ne kadarının geleceğe miras olarak aktarılabildiğinin de sorgulanması gerekir.

Unutulmamalıdır ki restorasyon bekleyen sadece kültürel ve tarihî mekânlar değil, belleğimiz ve hayallerimizdir.

Gaziantep; halk kültürünün yanı sıra yetiştirdiği sanatçılarla ve sanata yatırım yapan, sanatı önemseyen bir şehir olarak değerlendirilmeli ve buna yönelik tedbirler alınmalıdır. Sanatın ve sanatçının bir toplum hayatında önemli bir değer olarak ele alınması ve desteklenmesi gerekmektedir. Düzenlenecek her türlü etkinlikte Gaziantep’li sanatçılar mutlaka değerlendirilmelidir. Kendi sanatçısına sahip çıkamayan bir şehir, kendi kültürüne yabancılaşmış bir şehir hâline dönüşecektir. Bu bağlamda, sanatçıların dünyayı daha hassas algılayan kişiler olduğu unutulmadan, gerekli özen gösterilmelidir.

Bu anlayışla Gaziantep Kent Konseyi, Gaziantep Halk Kültürü ve Sanat Çalışma Grubu olarak Gaziantep halk kültürünün korunması, yaşatılması, geleceğe aktarılması için yapılması gerekenlere dair tespit ve önerilerimiz aşağıda kısaca sıralanmaya çalışılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi girişimi ile “**Gaziantep Kültür A.Ş.**” kurulmalıdır. Ya da benzer faaliyetleri yürütmek üzere “**Gaziantep Kültür Sanat Vakfı**” kurulmalıdır. Gaziantep gibi büyük bir kentin, kültürel anlamda çok önemli zenginliklere sahip bir şehrin kültür sanat faaliyetlerinin yürütülebilmesi için böyle yapısal bir oluşuma ihtiyaç duyulmaktadır. Gaziantep ile ilgili bilimsel, kültürel ve sanatsal faaliyetleri destekleyecek ve koordine edecek böyle bir yapılanmanın gerçekleştirilmesi kısa sürede verim alınmasını sağlayacaktır.

2. Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün ortaokul müfredatında yer alan seçmeli “**Halk Kültürü**” dersinin okutulmasına yönelik tavsiye ve tedbirler alması gerekmektedir. Böylece, Gaziantep bu konuda bir farkındalık yaratacak ve eğitim hayatındaki problemlerin çözümüne yönelik önemli bir adım atılmış ve Gaziantep halk kültürünün genç nesillere benimsetilmesi sağlanmış olacaktır. Dersleri okutacak öğretmenler, Gaziantep Üniversitesi Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalı ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü işbirliği ile hizmet içi eğitime alınarak bu konuda maksimum fayda sağlanabilir.

3. Kurulmakta olan “Gaziantep Kent Arşivi” bünyesinde yazılı kaynakların yanı sıra bir “**Sözlü Kültür Arşivi**” de kurulmalıdır. Sözlü gelenekten derlenen halk bilgisi ürünleri bu arşivde ses ve görüntü olarak toplanmalı ve muhafaza edilmeli, araştırmacıların istifadesine sunulmalıdır.

4. Gaziantep’e önemli hizmetleri olan bilim, kültür ve sanat adamlarının hatıralarının yaşatılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yaşayan kişiler ise çeşitli vesilelerle bir araya getirilmeli ve hak ettikleri değer sağlıklarında verilmelidir.

5. Gaziantep’le ilgili geçmişte yapılmış çalışmalar tekrar yayımlanmalı, bu konuda geçmişin birikimi bugüne ve geleceğe taşınmalıdır. Özellikle **Başpınar** ve **Gaziantep Kültür Dergilerinin** tıpkıbasımları yapılarak, Türk bilim camiasıyla paylaşılmalıdır.

6. Her yıl periyodik olarak “**Gaziantep’li Sanatçılar Şenliği**” düzenlenmelidir. Gaziantep’te yaşayan veya Gaziantep’li olan sanatçıların Gaziantep’lilerle buluştuğu bu şenlik, Gaziantep’te sanata olan duyarlılığı ve sanat faaliyetlerine olan ilgiyi artıracaktır.

7. Düzenlenecek her türlü etkinlikle ortak payda Gaziantep yaklaşımından hareketle hiçbir kesim veya grubun ötekileştirilmeden bütün süreçlere aktif katılımın sağlanmasına yönelik tedbirler alınmalıdır. Ortak akıl platformu olarak Gaziantep'te düzenlenecek etkinliklerle Kent Konseyi'nin ve konseye bağlı çalışma gruplarının görüş, öneri ve değerlendirmelerinin alınması büyük öneme sahiptir.

8. UNESCO'nun "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi (SOKÜM)" ve bu sözleşme kapsamındaki gelişmeler ışığında "SOKÜM Müzesi" kurmaya yönelik şehrin bütün kurumlarının ortak girişimiyle çalışmalar yapılmalıdır. Bakırcılar Çarşısı genel olarak bu tanımlamaya kısmen uyduğu gibi, "Yaşayan Müze" kavramının da tam anlamıyla karşılığı olarak değerlendirilebilir. Gaziantep'te bugün "Yaşayan Müze" adlı bir yer bulunmakla birlikte, burada kelimenin tam anlamıyla bir etnografya müzesi anlayışının hâkim olduğunu söylemek mümkündür.

9. Gaziantep'te çocuklara yönelik kültürel ve sanatsal etkinlikler artırılmalı ve içeriği zenginleştirilmelidir. Her yıl "Gaziantep Çocuk Oyunları Şenliği" düzenlenebilir. Böylece kent hayatı içerisinde periyodik olarak geleceğimiz olan çocuklar için çok anlamlı bir etkinlik düzenlenmiş olur.

10. Türk masal içeriğinden çok az izler taşıyan "Masal Park" yeniden düzenlenerek, bakımı ve temizliği yakından takip edilip daha işlevsel hâle getirilebilir. Burada yılın belirli dönemlerinde "Masal Anlatma" etkinlikleri düzenlenerek, parkın adına yakışır bir etkinlik gerçekleştirilebilir.

11. Gaziantep'te Türkiye'nin en önemli projelerinden biri olarak Şahinbey Belediyesi tarafından hayata geçirilen "Yeşil Vadi" düzenlenirken geleneksel halk kültüründen istifade edilmelidir. Oyun alanları, geleneksel çocuk oyunlarının oynanmasına yönelik olarak düzenlenmelidir.

12. Gaziantepli âşıkların eserlerinin yayınlanmasına yönelik teşvikler verilmeli, bu âşıkların eserlerini icra edecekleri merkezler oluşturulmalıdır. Âşıklık geleneğinin önemli bir unsuru olan "Hikâyecilik", kültürel mekânlarda örneğin Gaziantep'in önemli değerlerinden biri olarak Tahmis kahvehanesinde yaşatılabilir. Geleneksel eğlence anlayışının, sosyalleşme ve kültürel aktarım gibi önemli işlevleri bu tarz programlarla yeniden işlerlik kazanabilir.

13. Yeni imara açılan alanlar, kültürel yaşam biçimleri göz önüne alınarak düzenlenmelidir. Var olan kültürel mekânların ise korunmasına özen gösterilmelidir. Örneğin

“Fuar” alanıyla ilgili Gaziantep’lilerin belleğinde oldukça önemli anılar bulunurken, bugün bu mekânın yeniden imarıyla bu belleğin sıfırlandığı görülmektedir.

14. Gaziantep halk kültürünün önemli bir parçası olan “**Şıra Yapımı, Esnaf Sahresi, İkinci Sazları, Gazel Tepeleme, Hıdırellez**” vb. etkinliklerin yeniden canlandırılması veya hazırlanmasına yönelik programlar düzenlenmeli, düzenlenen programlara halkın katılımına yönelik planlamalar yapılmalıdır.

15. “**Gaziantep Ağzı**”, Unutulmaya yüz tutmuş ve kullanılmayan Antep ağzı kelimelerinin anlamını, kökenini ve fonetiğini de öğretmek, gelecek nesillere saklamak üzere geniş kapsamda bir çalışma yapılarak Antep sözlüğü oluşturulmalıdır.

16. Gaziantep’te, bu şehirde yaşayanları sanat ve sanatçıyla buluşturacak özgün bir “**Sanat Köyü**” kurulmalıdır. Proje kapsamında köyde yaşayacak sanatçılar ve öğrenciler için evlerin yanı sıra atölyeler, rekreasyon alanları, özgün parklar, deneme bahçeleri ve kültür merkezleri yer alabilir. Burada özellikle yurtiçi ve yurtdışından gelecek öğrencilerin, atölyelerde çalışmaları, resim-heykel yapmaları, festivaller, konserler, seminerler gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Bu proje için Şahinbey Belediyesi tarafından hayata geçirilen “Yeşil Vadi” diğer önerilerimizde ifade edildiği gibi değerlendirilebilecek en önemli mekânlardan biridir.

17. Kurulması teklif edilen, sanat köyünde, yılda bir defa düzenlenebilecek “Uluslararası Sanat Festivali” ile dünyanın dört bir yanından gelecek sanatçıların kendi aralarında dayanışmaları, fikir alışverişinde bulunmalarının yanı sıra yerel sanatçıların ulusal arenada boy göstermesinin alt yapısının oluşturulması sağlanabilir. Bu tarz etkinliklerle Gaziantep, uluslararası sanat çevrelerinde dikkat çeken bir il hâline gelebileceği gibi yeni yerel sanatçıların yetişmesi için de önemli bir katkı sağlanmış olacaktır.

18. Günlük hayatta meydana gelen değişimlerin ortaya çıkardığı popüler kültür/kitle kültürü/tüketim kültürü alışkanlıklarının yaşadığı ve aktarıldığı mekânlar olarak “Kafe”lerin yerine “**Sanat Evleri**” kurulması gerekmektedir. Geleneğimizin sohbet etme, sosyalleşme, yardımlaşma, bilgi alışverişinde bulunma, kültürlenme mekânlarının kendine özgü doğası bu tarz “Sanat Evleri”nin kurulmasıyla gerçekleştirilebilir. Talebin yoğun olacağı bölgelerde yerel yönetimler tarafından kurulacak veya yerel yönetimlerin kontrolünde faaliyet gösterecek bu tarz mekânlar, tek bir merkezde yürütülen çalışmalara göre daha fazla katılımı bünyesine alabilir. Sanat evlerinde resim, mozaik, nilayen, heykel, tiyatro, el sanatları gibi

atölyelerin oluşturulması ve bunun yanı sıra gençlerimizin yararlanabileceği kütüphanelerin oluşturulması yararlı olacaktır.

19. Belediyelerimizin sosyal tesislerinde sanatsal kursların artırılması ve eğitim alan öğrencilerin kurs sonrası topluma kazandırılması gerekmektedir. Kursu bitiren öğrencilere sertifika verip göndermek yerine o gençleri nasıl ve nerde kullanabiliriz onun arayışı içerisine girip şehrimizin aktif sanatçı sayısını artırmak en önemli hedeflerimizden biri olmalıdır.

20. **Tiyatro Festivali:** İlimizde her yıl geleneksel olarak bir tiyatro festivali yapılması için gereken girişimleri de başlatmış bulunuyoruz. Ülkemizin 81 ilinden tiyatro ekiplerini şehrimizde ağırlayıp yaklaşık bir ay sürecek devasa bir festival planlamaktayız. Ayrıca bu projenin ilk adımını Gaziantep'in ilçelerini kapsayacak bir festivalle atmayı düşünüyoruz. İlçe belediyelerimizin bünyesinde oluşturulacak tiyatro ekiplerini önce eğitim vererek aktif hale getirmek daha sonra bu ekipleri festivale hazırlamak yaklaşık 5-6 ayı kapsamaktadır. 6. Ayın sonunda festivali başlatabiliriz. Ayrıca her ekip bir defa başka bir ilçede gösteri yaparak taşıma usulü köyleri de içine kapsayacak bir proje gerçekleştirilebilir. Bu proje sayesinde her ilçemize bir tiyatro salonu ve kültür merkezi de kazandırabiliriz.

21. Gaziantep "**Halk Oyunları**" bakımından zengin bir repertuara sahiptir. Zaman zaman bu konuda çalışmalar yapılmakla birlikte, bir bütün hâlinde Gaziantep yöresi halk oyunlarının yaşatılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle eğitim sistemimizin ilk kademelerinden itibaren bu oyunların öğretilmesine yönelik yeni projeler geliştirilmelidir.

22. Gaziantep halk müziği alanında yürütülecek çalışmalar desteklenmelidir.

23. Gaziantep'te "Gelenekli Sanatlar" (ebru, hat vb.) konusunda son yıllarda yapılan çalışmalar daha da artırılmalı ve açılacak kurslarla bu sanatların benimsetilmesine çalışılmalıdır.

24. Kültür ve Sanat alanında faaliyet gösteren Sivil Toplum Kuruluşları desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.

25. Turizm sektöründe çalışanlara Halk kültürü eğitimi verilmelidir. Sadece müzeler ve belirli mekânlar hakkında bilgiye sahip olmak tek başına yeterli olmamaktadır.